

En hundraårig byaordning i Degerfors.

Bland Degerfors byastämmas handlingar förvaras i original följande år 1822 fastställda

Bya Ordning.

§ 1.

Alla skola vid dem förelagt 32 skl:r Banco Vite, på bevislig tillsägelse, personligen eller medelst värdiga Ombud sig uti Byastämman infinna, så framt icke sjukdom eller annat laga hinder i vägen ligger.

§ 2.

Hvarje Byaman, enär han för nödvändigt finner, äger Byastämman berama, när enskildte eller andra omständigheter det fordra.

§ 3.

Hvilken sig infinner uti Byastämman berusader, vare sig af Bränvin, Vin eller Toddy, eller den som icke befinnes när han frisker är i samma välkända tillstånd, som när han nyckter är, utvises första gången, och vid träsko, utledes af Aldermannen och behöriga biträden, andra gången pliktes med penningar efter lag för dylika otilbörligheter.

§ 4.

Alt onödigt samtal, som till Ordningen och Målens öfverläggning icke hörer, när stämman är börjad, undvikes, vid 8 sk. B:co Vite. Eder och Svordomar vare vid 16 sk. B:co plickt till Bya Cassan för hvarje gång förbudne.

§ 5.

Aldermannen före Ordet uti Byastämman, men skulle han i sin framställning icke därtill tro sig äga skicklighet, hafve rätt att öfverlåta denna sin förmånsrätt för den han förtroende äger och redligare uppfyller denna plickt.

§ 6.

Med undantag när Ämbets- och Tjenstemän äska Byastäm-
ma varde där inga andre ämnen framstälde eller uptagne än de
som röra Byns såväl enskilda som allmänna angelägenheter.

§ 7.

Till förekommande af Eldswåda vare 1:mo alla Stik-Bloss
förbudne att bäras så innom som utom Hus vid 1 Rdr B:co vite,
hvarföre Husbonde inom sitt hus må ansvara. 2:do må vid hvar-
je gård finnas ett väl försedt Ämbare, Stege och Brandhink, där-
öfver Brandsyn tillkommer att på deras ansvar ordning hålla.
Samt 3:tio att till Brandsyne- och Besiktningmän årligen väljes
sådana personer, som äro kända för nyckterhet, pålitlighet och
känndom i sitt uppdrag, hvarföre de af Byns Cassa böra njuta
24 sk. B:co om dagen. — Inga onödiga biträden böra vara föl-
jeslagare. — Äldermannen med tvänne andre finnas endast be-
höflige. Så god tid bör synen företagas, att den på dagen kan
medhinnas, vanligen Ersmassetiden.

§ 8.

Den af Grannarne, som, utan laga tillsägelse och syn med
behörig Länsman och 2:ne Nämndemän, inkräktar något af Byns
Mark vare förfallen till 3 1/2 Rdr B:co vite, och gånge den ola-
ga syn åter.

§ 9.

Hvilken som hemligen eller uppenbarligen släpper kreatur
på en annans ägor, vare sig på Åker eller Ängar, Våhr, Sommar
eller Höst, plikte 3 1/3 Rdr Bco utom skadans ersättande.

§ 10.

På det att hvar och en af Byamännen måtte hafva tillgäng-
lig väg på Sommar som Vinter till sine Ägor, utses näste Våhr
på de beqvämligaste ställen, likväl där minsta skada sker så för
Åker som Äng, behörig rymd för vägars utstakande och plane-
rande, så att med Kör-redskap alla Årstider kan färdas, och den
som sig däremot sätter, när allmänna viljan och talande skäl där-
till är för saken, tage där väg likaväl, och den traskande plikte
2 Rdr Bco

§ 11.

Den som uppsåtelligen gör för en vana att gjöra stigar ge-
nom Åkrar sommartiden plikte 1 Rdr B:co.

§ 12.

Hvilken utaf Grannarne, som undandrager sig att hålla Gärdesgården omkring Åkern mindre än Två Alnar hög böte 24 sk. och likaledes den som icke håller försvarlig Gärdesgård omkring Byns Ängar.

§ 13.

Om någon bevisligen lämnar någon Grind öppen, plickte 12 sk. B:co och betalar den skada, som därigenom timar.

§ 14.

Den som försummar dikning, hvarom vi öfverenskommit, böte 24 sk. och fortsättes dikningen på dens bekostnad som sådant försummar.

§ 15.

Om någon inom Åkerhagen Kjörer, utom den vanliga vägen, eller hugger led genom annans Gärdesgård utan Ågarens tillstånd, Böte för det förra 12 sk. och för det sednare 32 sk.

§ 16.

Om någon enskildt slår på Storänget eller Gran miste Höet. (Paragrafen är senare överstruken).

§ 17.

Hvilken som undandrager sig att i stånd sätta Broar som efter dess lott på honom belöper, plikte 24 sk. B:co.

§ 18.

Släpper någon Svinkreatur inom Åkerhagen, som icke äro ringade, böte för hvarvt svin 8 sk.

§ 19.

Om någon af Grannarne har någon Häst, som springer öfver gärdesgårdarne, tage genast vara å Kreaturet vid tillsägelse samt ersätte den skada, som därigenom åstadkommits.

§ 20.

Därest någon utsläpper Get- eller andra Kreatur utan Wallhjon, böte för hvarje af det förra Kreatur 12 sk. B:co och för de sednare — — (summan ej utsatt).

§ 21.

Den som ej har försvarliga tak och Eldstäder, böte 32 sk.

§ 22.

Den som ej hafver stängt sin Åkergrind den tid Naturens nödvändighet sådant fordrar, som vanligen plägar vara Ersmäsotiden, böte 16 sk. B:co.

§ 23.

Den som har sin Hund obunden efter den 18 Maji, plikte sexton sk., utom Böter efter lag.

§ 24.

Vill någon icke flytta med sin Boskap på Västra sidan om Elfven när Touren kommer på honom, plikte 16 sk. B:o.

§ 25.

Om någon olofligen tager annans Båt eller Åror ifrån stället plikte 1 Rdr Bco.

§ 26.

Eho som olofligen tager någon Båt vid Quamelfven plikte 2 Rdr Bco, förkommer den genom en sådans förhållande betale skadan.

§ 27.

Äldermannen hafve vederbörlig uppsigt öfver Pråmarne eller färgorne, och vid bevislig försummelse plikte 1 Rdr; den större färgan får sitt rum ibland uti den så kallade Midtidalen och stundom uti Göransdalen, den mindre, som äfven bör fastlåsas, får sin plats uti Laxdalen. — 2:ne Nycklar på Byn böra vara tillhands samt Färgorna vederbörligen låsta. — Då utbysmän dem begagna betalas 4 sk. Bco till Äldermannen.

§ 26.

Alla Böter, som efter denna Bya Ordning utgå, skola genast efter brottet executivt uttagas af Äldermannen jemte tvänne Grannar, utan något vidare ansvar, än att Böterna af Äldermannen förvaras till Årets slut, då desse penningar användas till Byns samfäldta behofver; Att sålunda är med vår vilja öfverenskommit, bestyrkes med våra Namn, som skjedde i Degerfors den 12te Januari 1822.

På samtelige Degerfors Byamäns Vagnar P. G. Sædén, Prästebordsförvaltare, Jöran Hansson (bomärke), Olof Hansson, Hans Andersson (bom.), Pehr Rehn (bom.), Joh. Pehrsson (bom.), Johan Ersson, Pehr Ersson (bom.), Eric Ersson (bom.), Jacob Jacobsson, Johan Jacobsson (bom.), Olof Burström, An-

ders Hansson (bom.), Thomas Pehrsson (bom.), Nils Johansson (bom.), Joh. Johansson, Anders Johansson (bom.).

Attest. J. P. Falk. M. Källström.

År 1822 den 12:te Januarii å Laga Härads Tinget med Degerfors Tingslag blef förestående Bya Ordning, hvaraf en bevittnad afskrift till förvar bland Häradets Handlingar lades, ingifven och däröfver beslutit, som Protocollet under § 66 i Domboken utvisar, Betygar

På Härads Rättens Wägnar
Joh. Sundelin.

*

För vartdera av åren 1842—1851 betygar H. A. Hasselhuhn att förestående byaordning blivit uppläst på allmän byastämma.

Lär känna ditt eget land!

Arvid Ehrenmalm avslutar skildringen av sin resa till Åsele lappmark 1741 med bl. a. följande reflektion, som har sin giltighet än i dag:

”Jag har ibland andra föreställningar under min resa äfven fallit på then tankan, huru nyttigt vore för vårt K. Fädernesland, om ungdomen så väl som andre mera vinlade sig at känna thet samma än härtills är skedt.

Uti the yngre åren väntas ständigt med längtan på then tiden, tå en utrikes resa kan anträdas, sällan uti en sådan afsikt at genom then samma finna på medel til thet Allmännas värdeliga nytta och förkofring, och uti then senare åldren förhindrar en afmatad kropp och mångahanda syslor thet nyttiga upsåt någon enda kunde föresätta sig at vilja bese sit Fädernesland.

Vi lystra med öronen tå Ren, Oder eller Weixelströmmarne nämnas, men om någon talar om Ångermanna åen, Niurunda eller Indals elfvarne, betänka vi oss 1/4 tima, om vi en minut skole gifva oss tid at tänka ther uppå, lika som man ej kan få se naturens undervärk så väl i Sverige som annorstädes.

Tå på sådant sätt fortfares och med så liten möda eftersträffes at få en utvärtes, jag må ej nämna om en nogare kundskap, om vårt Rike, önskas likafullt af hvar och en at then dagen snart måtte komma, tå han får se thes upkomst och then invärtes hushållningens förbättring. Men huru skal jag kunna förbättra thet jag ej känner?”

